

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Yhdysvaltojen välisen kauppaa- ja investointikumppanuussopimuksen neuvottelemisesta (TTIP-sopimus)

Valtioneuvoston selvitys komission suosituksesta neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut transatlanttisesta kauppaa- ja investointisopimuksesta EU:n ja Yhdysvaltojen välillä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Yhdysvaltojen välisen kauppaa- ja investointikumppanuussopimuksen neuvottelemisesta (TTIP-sopimus) (U 21/2016 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston selvitys komission suosituksesta neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut transatlanttisesta kauppaa- ja investointisopimuksesta EU:n ja Yhdysvaltojen välillä (E 43/2013 vp): Sosiaali- ja terveysvaliokuntaan on saapunut tiedoksi jatkokirjelmä EJ 25/2015 vp — E 43/2013 vp.

Valtioneuvoston selvitys komission suosituksesta neuvostolle komission valtuuttamisesta aloittamaan neuvottelut transatlanttisesta kauppaa- ja investointisopimuksesta EU:n ja Yhdysvaltojen välillä (E 43/2013 vp): Sosiaali- ja terveysvaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä EJ 7/2016 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut asiassa *E 43/2013 vp*:

- kaupallinen neuvos Kimmo Sinivuori, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntösihteeri Maria Pohjanpalo, ulkoasiainministeriö
- kaupallinen sihteeri Kristiina Kauppinen, ulkoasiainministeriö
- alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Maija Iles, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylijohtaja Sinikka Rajaniemi, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
- erikoistutkija Meri Koivusalo, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Valiokunnan lausunto StVL 3/2016 vp

- erityisasiantuntija Kirsi Väättäminen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- professori Martti Koskeniemi

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- ulkoasiainministeriö
- Suomen Lääkäriliitto ry
- Työeläkevakuuttajat TELA ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Neuvottelut etenevät eri aiheissa eri tahtiin. Osapuolet ovat käsitelleet kaikkia neuvotteluaiheita, ja neuvottelut ovat kaikkien aiheiden osalta kesken. Pidemmälle edenneissä aiheissa on tällä hetkellä olemassa viisitoista konsolidoitua, molempien osapuolten neuvotteluesityksistä koottua tekstiä. Nämä koskevat tavarakauppaa, maataloutta, alkuperäsääntöjä, palveluiden rajat ylittävää kauppaa, televiestintää, julkisia hankintoja, sääntely-yhteistyötä, hyviä sääntelykäytäntöjä, kaupan teknisiä esteitä, terveys- ja kasvinsuojelutoimia, pieniä ja keskisuuria yrityksiä, kilpailupoliittikkaa, valtionyhtiöitä, tullimenettelyjä ja kaupan helpottamista, sekä valtioiden välistä riitojenratkaisua. Lisäksi EU on antanut tekstiehdotukset kestävästä kehityksestä koskevasta luvusta sekä investointisuojausta ja -riitojenratkaisusta. Näistä keskustelut on vasta aloitettu.

Tarjoukset kaikista markkinoillepääsyaiheista, tavarakaupasta (tullit), palveluiden kaupasta ja julkisista hankinnoista on vaihdettu osapuolten kesken. Komissio pyrkii siihen, että sääntely- ja sääntöaiheissa saadaan syksyyn 2016 mennessä neuvottelut päätökseen tai edistyneeseen vaiheeseen. Tekstineuvotteluihin ei ole vielä edetty sääntelyn eri sektoreissa, teollis- ja tekijänoikeuksissa eikä energian ja raaka-aineiden osalta.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee vahvasti neuvotteluja kunnianhimoisesta, kattavasta ja tasapainoisesta vapaakauppasopimuksesta Yhdysvaltojen kanssa sekä neuvottelujen päättämistä mahdollisimman pian. Keskeistä on kuitenkin sopimuksen sisältö, ei sen aikataulu. Kaupan vapauttamisen ohella valtioneuvosto pitää sopimusta tärkeänä EU:n transatlanttisten suhteiden vahvistajana.

Valtioneuvosto tavoittelee sopimuksella eurooppalaisten yritysten markkinoillepääsyn parantamista tavara- ja palvelukauppaa vapauttamalla sekä avaamalla nykyistä laajemmin Yhdysvaltain julkisia hankintoja kilpailulle.

Yhdysvalloissa tehtävissä julkisissa hankinnoissa valtioneuvosto pyrkii erityisesti syrjivien kotimaisuusvaatimusten poistamiseen. Lisäksi valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota julkisiin hankintoihin, jotka koskevat muun muassa merisektoria, tieto- ja viestintäalaa, energia- ja ympäristösektoria, terveydenhoitoalaa ja infrastruktuurihankkeita.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2016 vp

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimuksella vähennetään päällekkäisiä ja raskaita testaus- ja sertifiointivaatimuksia sekä muita erilaisesta sääntelystä aiheutuvia esteitä Yhdysvalloissa erityisesti seuraavilla sektoreilla: koneet ja laitteet, lääkinnälliset laitteet, lääkkeet, informaatio- ja kommunikaatioteknologia, kosmetiikka ja kemia.

Valtioneuvoston tavoitteena on, että erilaisesta sääntelystä aiheutuvien esteiden poistamisella vähennetään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kustannuksia ja helpotetaan niiden pääsyä Yhdysvaltain markkinoille sekä mahdollistetaan turvallisten ja laadukkaiden tuotteiden nopeampi markkinoillepääsy. Samalla valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ylläpidetään EU:n korkeat standardit.

Valtioneuvoston tavoitteena on edistää sopimuksella kestäviä, taloudellista kasvua ja työllisyyttä tukevia kansainvälisiä investointeja. Investointien osalta sopimus ei saa kuitenkaan estää jäsenvaltioiden oikeutta säätää ja edelleen kehittää syrjimättömästi esimerkiksi terveyden suojelua, kuluttajansuojaa, sosiaalista suojelua, työntekijöiden suojelua tai ympäristönsuojelua koskevaa lainsäädäntöä. Sopimus ei myöskään saa vapauttaa sijoittajia niille asetetuista oikeudellisista velvoitteista. Sijoittajan ja sopimusvaltion välisen riitojenratkaisumenettelyn osalta tavoitteena on saada aikaan investointituomioistuinjärjestelmä, johon sisältyy muutoksenhakumahdollisuus.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sopimus ei estä kehittämästä tai turvaamasta korkeaa terveyden, turvallisuuden, kuluttajien, työntekijöiden ja ympäristön suojelun tasoa EU:ssa ja Suomessa. Keskeistä on myös se, että sopimuksessa ei tehdä sitoumuksia julkisista palveluista. Koska sopimuksen julkisten palveluiden määritelmä ei välttämättä kata kaikilta osin Suomessa julkisen vallan järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveystalvveluja, on tärkeää varmistaa, että Suomi tekee näitä palveluja koskevat varauvat sopimuksen sitoumuksiin, kuten on tehty tähänkin asti.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Neuvoteltavana oleva EU:n ja Yhdysvaltojen välinen sopimus on hyvin laaja-alainen sekä taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävä. Valiokunta pitää sopimusneuvotteluissa tärkeänä sitä valtioneuvoston kirjelmässään painottamaa lähtökohtaa, että neuvottelut ovat mahdollisimman avoimet ja läpinäkyvät. Neuvotteluista tulee antaa ajantasaista tietoa niin päätöksentekijöille kuin kansalaisille ja taata EU:n jäsenvaltioiden vaikutusmahdollisuudet sopimuksen sisältöön.

Laaja-alaiseen ja vastavuoroiseen tavara- ja palvelukaupan vapauttamiseen tähtäävä sopimus voi parhaimmillaan hyödyttää monin tavoin sopijapuolten taloutta ja yhteiskuntaa. Kaupan esteiden poistaminen kansainvälisin sopimuksin on kannatettavaa, varsinkin kun sopimuksen erityisenä painopisteenä on pienten ja keskisuurten yritysten markkinoillepääsyn helpottaminen. Kaupan vapauttaminen mahdollistaisi monille pk-yrityksille nykyistä kustannustehokkaamman tavan päästä Yhdysvaltain markkinoille, mikä myös toisi uusia työpaikkoja Suomeen. Sopimuksesta voi olla merkittävää hyötyä muun muassa terveysteknologian alalla toimiville suomalaisyrityksille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alalla EU:n ja Yhdysvaltojen väliset neuvottelut kauppa- ja investointisuojaosopimuksesta koskettavat mm. sosiaali- ja terveystalvveluja, vakuutuspalveluja, ap-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2016 vp

teekkeja ja lääkkeiden jakelua, alkoholin vähittäismyyntiä, tupakkatuotteiden kauppaa ja markkinointia, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattipätevyyksiä samoin kuin sääntely-yhteistyötä mm. lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden osalta.

Sääntely-yhteistyö

Sopimuksen tavoitteena on lisätä sääntelyn avoimuutta ja viranomaisten välistä yhteistyötä, vaikutusarviointia sekä sidosryhmien kuulemista lakien ja määräysten laadinnassa. Valiokunnan näkemyksen mukaan sääntely-yhteistyön lisääminen ja hyvien sääntelykäytäntöjen edistäminen on kannatettavaa.

Valiokunta korostaa kuitenkin, että sopimukseen sisällytettävät sääntelyn yhteensovittamista ja teknisen sääntelyn purkamista koskevat kirjaukset eivät millään tavoin saa vaarantaa terveyden, turvallisuuden, kuluttajien, työntekijöiden ja ympäristön suojaamiseksi meillä säädettyä suojan tasoa taikka rajoittaa sääntelyoikeutta suojan tason nostamiseksi. Tavoiteltaessa sääntelyn yhtenevyyden lisäämistä ja yhteisiä standardeja ja käytäntöjä tulee standardit asettaa vähintään EU:n ja Suomen nykyiselle tai sitä korkeammalle tasolle. Esimerkiksi informaatio- ja kommunikaatioteknologiasta sovittaessa on tärkeää huomioida, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedot ja terveystiedot luokitellaan Suomessa ja EU:ssa arkaluontoisiksi tiedoiksi, joiden käsittely edellyttää korkeaa turvallisuustasoa. Palveluiden rajat ylittävässä tarjonnassa ja tietojen rajat ylittävässä siirrossa on turvattava korkea henkilötietojen suojan taso. Myös tietojen saatavuudesta on pyrittävä huolehtimaan.

Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin kannatettavana pyrkimystä vähentää päällekkäisiä ja raskaita testaus- ja sertifiointivaatimuksia sekä muita erilaisesta sääntelystä aiheutuvia kaupan esteitä. Lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden osalta on kuitenkin tärkeää korostaa, että ne ovat paitsi kaupallisia tuotteita, myös kiinteä osa terveydenhuoltoa ja potilaiden hoitoa. Neuvotteluissa tuleekin huolehtia siitä, ettei kauppasopimuksella vaikeuteta lääkkeiden ja laitteiden käsittelyä osana kansallista terveystaloutta.

Potilaiden hoitoa edistävien tuotteiden nykyistä nopeampaa markkinoillepääsyä on asianmukaisesti helpottaa esimerkiksi kiinteämmällä yhteistyöllä sekä samanaikaisella ja yhdenmukaisella hakemusmenettelyllä, kunhan menettely ei vaaranna potilasturvallisuutta eikä uusien, tutkimusvaiheessa olevien lääkkeiden tai laitteiden asianmukaista arviointia. Lopullinen lääkevalmisteiden myyntilupahakemusten arviointi ja päätösvalta tulee valiokunnan näkemyksen mukaan jatkossakin pitää EU:n jäsenvaltion lääkevalvontaviranomaisella tai Euroopan lääkevirastolla.

Valiokunta kiinnittää standardien yhtenäistämistavoitteen osalta vakavaa huomiota myös sen mahdollisiin vaikutuksiin terveystalouteen. Euroopan standardisoimisjärjestö CEN on viime vuosien aikana laatinut standardeja terveyteen liittyviin palveluihin, muun muassa vuonna 2015 standardin esteettisistä kirurgisista hoidoista. Palvelujen standardisointi perustuu EU:n standardisointiasetukseen ((EU) N:o 1025/2012). Euroopan komissiolla on mahdollisuus antaa CENille toimeksiantoja esimerkiksi terveystalouden standardisointiin liittyen. CENin standardit ovat luonteeltaan pitkälti suosituksia, ellei niitä kansallisella toimenpiteellä saateta kaikkia toimijoita sitoviksi. Standardoinnin laajeneminen on kuitenkin kansallisen terveystalouden kannalta ongelmallista, koska standardien laatijana on yksityinen taho, jonka päätöksenteko ei ole avointa,

Valiokunnan lausunto StVL 3/2016 vp

ja standardeja voidaan tehdä melko sattumanvaraisista aiheista yksittäisten tahojen intressien mukaisesti. Valiokunta tähdentää, että standardoinnin vaikutukset terveyspalveluihin tulisi ottaa vakavasti huomioon neuvoteltaessa standardisoimisasioista Yhdysvaltojen kanssa.

Julkiset palvelut

Valtioneuvoston mukaan sopimus ei vaaranna Suomen julkisten palveluiden järjestämistä, koska molempien osapuolten pääneuvottelijat ovat vahvistaneet, että julkiset palvelut tullaan sulkemaan pois sopimuksen piiristä. Julkiseksi palveluiksi katsotaan palvelut, joita ei tarjota kaupallisin perustein tai kilpailtaessa yhden tai useamman taloudellisen toimijan kanssa.

Valiokunta kannattaa julkisten palvelujen rajaamista pois sopimuksen piiristä. Poissuljennan yhteydessä on kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että julkisen palvelun määritelmä on riittävän yksiselitteinen ja kattava. Julkinen ja yksityinen, kaupallinen ja ei-kaupallinen palvelu voivat tarkoittaa eri asioita myös eri EU-jäsenmaissa. Oikeustilan ennakoitavuuden kannalta ei ole hyvä, jos muotoilu on hyvin tulkinnanvarainen ja sen sisältö määriteltävissä vain riitautuksen ja välimiesten tai tuomioistuimen ratkaisujen kautta.

Valiokunta on tyytyväinen, että Suomi on tehnyt monia varauksia esimerkiksi sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluihin. On tärkeää, että sosiaali- ja terveyspalvelujen erityinen luonne otetaan huomioon neuvoteltavassa sopimuksessa.

Valiokunta pitää hyvänä, että valtioneuvosto on ilmaissut näkemyksensä, että julkisissa hankinnoissa sopimuksen ulkopuolelle jäisivät sosiaali- ja terveyspalvelut. Selvyyden vuoksi sopimuksessa olisi valiokunnan näkemyksen mukaan hyvä erikseen Suomen osalta mainita sekä palvelu- ja että julkisia hankintoja koskevissa osioissa, että sosiaali- ja terveyspalvelut jäävät sopimuksen ulkopuolelle riippumatta niiden järjestämis-, rahoittamis- ja tuottamistavasta. Mikäli sosiaali- ja terveyspalveluita ei Suomen osalta yksiselitteisesti suljeta pois sopimuksen piiristä, päätöksen vaikutukset Suomen julkiseen ja yksityiseen terveydenhuoltoon tulee kattavasti selvittää jo neuvotteluvaiheessa ja selvityksen pohjalta tehdä uudelleen arviointi.

Työeläkevakuutuksen erityispiirteet

Sopimuksen yhtenä keskeisenä tavoitteena on vähentää sellaisia taloudellisen toiminnan esteitä, jotka liittyvät esimerkiksi erilaisten palveluiden rajat ylittävään kauppaan. Vaikka esillä olevan luonnoksen mukaan julkiset palvelut rajattaisiin pois sopimuksen soveltamisalasta, ei määritelmä julkisista palveluista sulkisi työeläkevakuuttamista pois sopimuksen piiristä.

Valiokunta korostaa, että suomalaisen lakisääteisen työeläkevakuutuksen erityispiirteiden säilyminen tulee riittävästi turvata vapautettaessa rahoitus- ja vakuutuspalveluiden markkinoita sopimuksen perusteella. Työeläkevakuuttaminen perustuu kansallisiin lakeihin. Suomessa yksityisalojen työeläkevakuuttaminen on yhdistelmä lakisääteistä sosiaalivakuutusta ja vakuuttajien välistä kilpailua. Työeläkevakuutus on laissa annettu yksityisten vakuutuslaitosten hoidettavaksi, koska sen on katsottu olevan tehokkuus- ja taloudellisuussyistä tarkoituksenmukaista. Työeläkevakuutuksen ja palveluiden hoitotapa ei kuitenkaan tarkoita, että kyse olisi voittoa tavoittelevasta kaupallisesta toiminnasta, vaan tältä osin kyse on julkisen vallan käytöstä.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2016 vp

Valiokunta katsoo, että Suomen työeläkeyhtiöiden asema tulee määritellä mahdollisimman tarkasti sopimuksen rahoitus- ja vakuutustoimintaa koskevissa osioissa sekä liitteissä viittaamalla niitä koskevaan kotimaiseen lainsäädäntöön. Vastaavasti sopimuksen osioon rajat ylittävistä palvelukaupasta on saatava rajoitus työeläkevakuuttamista koskevien palvelujen osalta. Valiokunnan näkemyksen mukaan työeläkevakuutuslaitoksen markkinoillepääsyn ehtona on jatkossakin syytä vaatia, että Suomessa työeläkevakuuttamista harjoittava yhtiö on perustettava toimiluvalla Suomeen kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja saatettava Finanssivalvonnan toimivallan piiriin. Muutoin esimerkiksi yhtiöiden yhteisvastuu ei olisi toteutettavissa.

Sopimukseen sisällytettyä "stand still-" tai "ratchet"-velvoitetta ei voi ulottaa koskemaan työeläkeyhtiöitä. Suomen tulee varata itselleen oikeus säätää vapaasti työeläkeyhtiöitä koskevasta lainsäädännöstä sekä yhtiöiden toiminnan rajoituksista taikka niiden purkamisesta.

Investointisuoja ja sääntelyvapaus

Sopimusneuvottelut koskevat myös investointisuojaa ja siihen liittyvää riitojenratkaisua. Sopimuksen osapuolet sitoutuvat myöntämään toisesta sopijavaltioista tuleville sijoituksille oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun. Investointisuojaalla pyritään houkuttelemaan investointeja ja lisäämään investointeihin liittyvää ennakoitavuutta. Sopimuksella pyritään myös turvaamaan sijoittajan oikeus korvaukseen, jos sijoituksen kohdevaltio esimerkiksi muuttaa syrjivästi lainsäädäntöään tai aiheuttaa muulla toimenpiteellä sijoittajalle vahinkoa.

Sopimukseen liittyvä investointisuoja- ja riitojenratkaisumenettely on kansanterveyden alalla herättänyt huolta erityisesti sen vuoksi, että aiempien kansainvälisten kauppasopimusten perusteella on jo olemassa esimerkkejä, joissa yksittäinen yritys on voinut kyseenalaistaa kansalliset, kansanterveyden suojaamiseksi tehdyt ratkaisut, kun yritys on katsonut päätösten rikkovan sen investointisuojaan.

Komissio on neuvotteluissa ehdottanut sijoittajasuojan sisältöön täsmennyksiä, joiden mukaan sopimus ei estäisi sopimuspuolta muuttamasta lainsäädäntöään siten, että se vaikuttaa negatiivisesti esimerkiksi sijoittajan tuotto-odotuksiin. Komissio ehdottaa myös epäsuoran pakkolunastuksen käsitteen täsmentämistä siten, ettei sijoittajasuojaa loukkaavana epäsuorana pakkolunastuksena pidettäisi sellaisia syrjimättömiä toimenpiteitä, jotka tehdään esimerkiksi työntekijöiden suojeluun, kuluttajasuojaan tai ympäristönsuojeluun liittyvien tavoitteiden toteuttamiseksi, vaikka toimenpiteet johtaisivat siihen, että sijoitus jäisi tuottamattomaksi, jolleivät kysymyksessä olevat toimenpiteet ole ilmeisen suhteettomia.

Valiokunta pitää komission ehdottamia täsmennyksiä tarpeellisina, mutta toteaa, että muotoiluun jää vielä paljon tulkinnanvaraa sen suhteen, milloin investointisuojaan on puututtu investoijan etuja rajoittavalla tavalla. Sosiaali- ja terveyssektorilla on huolenaiheena ollut erityisesti se, voisiko yksittäinen yritys vaatia valtiolta korvauksia siinä tilanteessa, jos julkisen vallan järjestämistä vastuulla olevissa palveluissa kustannus- tai muista syistä päätettäisiin supistaa yksityisten palvelujen käyttöä tai palata yksityisten yritysten tuottamista sosiaali- ja terveystalouksista yhteiskunnan tuottamiin palveluihin ja toimenpiteen seurauksena yrityksen investoinnit Suomeen menettäisivät arvoaan.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2016 vp

Valiokunta katsoo, että sopimusneuvotteluissa on tärkeää varmistaa, että sopimukseen kirjattu sääntelyoikeus, epäsuoran kansallistamisen käsite ja legitiimien politiikkatavoitteiden saavuttamiseksi tehtyjä syrjimättömiä toimenpiteitä koskevat lausekkeet eivät heikennä sopimusvaltioiden oikeutta julkisen edun nimissä päättää sosiaaliturvajärjestelmistään sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmistään samoin kuin tarpeellisista lainsäädäntötoimenpiteistä järjestelmien turvaamiseksi. Se, onko nykyinen sopimusteksti tämän varmistamiseen riittävä ja yksiselitteinen, esimerkiksi tehtäessä valtiontaloudellisista syistä lainsäädäntömuutoksia, on neuvotteluissa aiheellista vielä arvioida.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 31.5.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Anna-Maja Henriksson r
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Anne Louhelainen ps
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää